

Forfatter: Brorson, Hans Adolph

Titel: Brorsons Vita ved Bispevielsen 1741

Citation: Brorson, Hans Adolph: "Brorsons Vita ved Bispevielsen 1741", i Brorson, Hans Adolph: *Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956, 1951-56, s. 239. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brorson03grval-shoot-workid95620/facsimile.pdf> (tilgået 18. april 2024)*

Anvendt udgave: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: *Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956*

**BRORSONS VITA
VED BISPEVIELSEN 1741**

Indledning

Den her meddelte beretning om Brorsons liv findes i en håndskreven bog, som indeholder oplysninger om biskopper og præster i Ribe stift fra reformationen til omkring 1770 (Kgl. Bibl., Kalls saml., nr. 502, 4^e). Bogen har ingen titel; man har kaldt den *Ribebogen*. Hvem den samler er, som har ført den i pennen, er ikke angivet lige så lidt som oprindelsen til stykket om Brorson*). For at få klarhed på dette sidste punkt må man da søge andre veje.

Beretningen er ført frem til Brorsons udnævnelse til biskop 1741, og vi lægger mærke til, at der herom står: *Det har . . . behaget . . . Kong Christian den 6te af afvigte 5 Maj at kalde ham til det vigtige Biscoppeelige Æmbede i Ribes Stift.* Når det her hedder *afvigte 5 Maj*, viser det jo, at beretningen er skrevet samme år. Efter de anførte ord står der punktum og en tankestreg, og derpå følger, lidt anderledes skrevet og med brud i ordfølningen: *og dertil ordineret den 6 Aug: 1741 o. s. v.,* ganske tydeligt en senere tilføjelse. Selve beretningen omtaler altså ikke bispevielsen. Dette er nu særlig påfaldende, når man ser hen til den usjaglighed, hvormed der har været gjort rede både for Brorsons præstevielse og for hans indsættelse i de 3 embeder som præst i Randerup og Tønder og som stiftsprovst i Ribe. Det viser utvivlsomt, at beretningen er affattet før bispevielsen.

Ser man derefter nærmere på indholdet, hefter man sig ved, at der findes en række småtræk af udpræget personlig art: hvilken dag Brorson blev døbt — hvad hans fader sagde lige før sin død — hvad der var hans moders bevæggrund til at indgå nyt ægteskab — hvilke fag han lagde sig efter som student — at han blev overanstrengt og lå en vinter syg i København —

*) Dette er første gang udgivet i L. J. Kochs, *Brorson-Studier*, 1936, s. 117 flg.

hvor han først tog ophold, da sygdommen nødte ham til at forlade hovedstaden — hvordan hans kristelige gennembrud forløb, og at denne ungdomsoplevelse var kilden til hans salmedigtning — hvad han talte om i sin tiltrædelsesprædiken i Randrup o. s. v. Alt sammen ting, som kun kan være meddelt af ham selv. Det allermost personlige kommer mod slutningen i smerteudbruddet over de tunge tilskikkelser, han har måttet gennemleve i henved 20 år, *ja indtil denne stund, den ene større end den anden*. Med det sidste kan der i 1741 ikke være sigtet til andet end hans hustrus død en måneds tid efter udnævnelsen til biskop.

Hvad vi her har set, viser jo klart, at det er Brorson, som er forfatteren. Affattelsestiden må ligge mellem hustruens død 9. juni og bispevielsen 6. august 1741. Og netop i dette tidsrum påhvilede det ham at skrive sit levned, nemlig til brug ved bispevielsen, hvor den ordinerende biskop ifølge ritualet skulle oplæse ordinaudeus »vita« fra alteret.

Det er åbenbart dette vita, som Ribebogens samler har taget afskrift af, og hvortil han så har føjet nogle få oplysninger som afslutning. Herudfra forstår man, at beretningen samtidig med at bringe alt det personlige dog har et umiskendeligt præg af et officielt aktstykke med opgivelse af eksaminer og embedsansættelser.

Heri har man også forklaringen på, at den levnedstegning af Brorson, som Pontoppidan udgav 1762*), er så stærkt afhængig af beretningen i Ribebogen. Pontoppidan har jo i Sjællands bispearkiv haft adgang til Brorsons vita, og han har benyttet det med udeladelse af det mest personlige og med en let stilisering.***) Af positive oplysninger ud over, hvad der her stod, og hvad han kunne slutte sig til af fremstillingen, bringer han kun ganske lidt. Der er en bemærkning om Brorson som medvirkende i Tøndereguens vækkelse og Schraders vurdering af ham, forhold, som Pontoppidan var vel kendt med. Og så er der de 3 meddelelser, at Brorson blev kaldet til stiftsprovst »ohne seinem Vorwissen«, at der i dette embede var pålagt ham et besværligt ekstru-

*) *Annales ecclesiae Danicæ* IV, s. 160-62.

**) Det originale vita findes ikke mere i Sjællands bispearkiv, hvor mange af den slags dokumenter fra ældre tid er gået tabt.

arbejde med at bringe orden i de opløste pengeforhold i Ribe stift, og at det var »auf eigenem Antrieb«, at kongen udnævnte ham til biskop. Disse ting har Pontoppidan haft viden om ved sin forbindelse med regeringskredsen og sin stilling som højt betroet hofpræst. Alt det øvrige levnedstof har han fra vita. Fra tiden efter Brorsons udnævnelse til biskop omtaler han ingen begivenheder.*)

Brorsons vita er jo en vigtig førstehåndskilde til hans livshistorie. Men desuden er det interessant ved at give et billede af hans tænke måde og følsomme sind.

---

*) Forholdet mellem levnedsskildringen i Ribebogen og i *Annales* er behandlet i L. J. Koch, *Salmesigteren Brorson*, 1881, 1893, s. 18-24, samt s. 28-31 (om Pontoppidans misforståelse af Ribebogens meddelelse om tidspunktet for Brorsons bortrejse fra København i studentertiden). *Ifr. Brorson-Studier*, 1936, s. 57-60.

VITA

Hans Adolph Brorson er født aar 1694 den 20 Juni — faderen Hr. Broder Brorson, fordm. Sognepr. for Randerup Menighed, Moderen Catharina Margrethe Clausen. Hvilke hans kiære forældre betimelig har opoffret ham sin Skabere, og ikke alleene den 27 ejusd.¹⁾ befordret ham til den Hellige Daab, derved at indlemmes i vor livsalige frelsere, men endogsaa baade selv, og deres Ringe vilkaar uagtet ved Præceptores²⁾ hjemme i Huset, anført ham til Guds-frygt og boglige konster, aar 1704 i hans alders 10de aar er hand tillige med hans 2de kiære brødre blevet faderløs, efterat deres kiære fader, som ikke efterlod dem Een skilling, i tillid til Guds usvigelige trofasthed, lidet før hand døde, hafte sagt:

For Mine Børn og Sød
Om ieg vild' sørge.
Om ieg hver time græd,
Og vilde spørge.
Hvor skal de deres Brød og Lycke tage.
Gud lever jo endnu,
Han kommer dem ihu!
De³⁾ skal ej Klage —

Hans Himmel-sindede, Gud hengifne og i Mange store Trængseler vel prøvede Kiære Moder har ikke ladet af før eller siden med u ophørlige forbønner, tsarer, formaninger og overmande Exemplarisk lefnet at søge deres forfremmelse i alt det, som

¹⁾ >: i samme måned.

²⁾ >: huslærere.

³⁾ de] i manuskriptet: du, vel en skrivfejl; verset er et — ganske vist ikke helt nøjagtigt — citat af Kingos »Nu rinder Solen op« (v. 10), hvor det hedder: »de skal ey klage«.

got er, og da hun for sine fattige faderløses Skyld, begav sig i andet Egteskab, har deres kiære Stiff-fader Hr. Oluf Holbek Sognepr. til bemeldte Rand[e]rup Meenighed troeligen informeret Ham selv, indtil hand tillige med sine Kiære brødre aar 1709 blev sat i Riber Cathedral Skole, da værende den berømmelige Rector Mag. Henric Bbie, hvorfra han deponerede tillige med sin Kiære broder B. Brors: aar 1712 under Decano Amplissimo Historiarum et geographiæ Professor[e] Bircherodio¹⁾, forblev med sine kiære brødre ved Academiets, frequenterede Professorum Lactiones publicas et Collegia²⁾, sustinerede³⁾ 1718 Examen Philosophicum, exercerede sig in Theologicis, Philologicis, Philosophi: og Historicis⁴⁾, i hvilket sidste hand særdeles brugte Amplissimi A[r]næ Magnæi, som hans Privati Præceptoris Raadførsel⁵⁾. Blev aar 1715 Alumnus Collegii Medici⁶⁾, men da han for dets bedre at profitere, af denne skiønne Leilighed, ikke brugte den til hans Sundheds Conservation forøgdae motion, blev han derover svag, laae den hele vinter syg, og maatte nødes til at reise hjem, hvor han blev noget hos sin ældste kiære Broder Hr. Nicolaj Brorsen, da Sognepr: i Beedsted, siden tros sine kiære forældre i Randerup, hvor han hialp sin svage Stiff-fader i sit Embede, og tillige informerede i boglige Konster[,] antog den Conditon at informere afgangne Amtsforvalter Clausens børn i Lygom Kloster aar 1717. Ved den tiid begyndte hand at faae Meere Indsigt i den sande Christendoms beskaffenhed, under adskillige fristelser, i uopbørlige bønner og aandelige betragtninger at smage Evangelii Sødhed, og paa saadan Maade desto glædeligere at for[+]sette sit Studium Theologi[c]um⁷⁾, af hvilken kilde ogsaa hans bekjendte Psalme-Bog, kaldet Troens Rare Klenodie, har haft sin udspring til mange Stædes opvækkelse og vederqvægelse. aar 1722⁸⁾ blev hand in Augusti af Biskop Laurids Thura kaldet til at være Rector

¹⁾ o: under dekanen, den højt ansete professor i historie og geografi Bircherod.

²⁾ o: besøgte professorernes offentlige forelesninger og kollegier.

³⁾ o: underkastede sig.

⁴⁾ o: uddannede sig i teologi, sprogvidenskab, filosofi og historie.

⁵⁾ o: brugte den højt ansete Arne Magnussons vejledning som privatpræceptor.

⁶⁾ o: alumne på Borchs kollegium.

⁷⁾ o: teologiske studium.

⁸⁾ fejlskrift for 1721. Se den efterfølgende sammenregning: 8 år til 1729.

i Holstebro Skole, men som ved samme tid hans kiære Stif-fader Hr. Oluf Holbek ved døden afgick i Augusti Maaned, og Herskabet til Trøysborg Hr. Otto Friderik von Buchwaldt strax kaldede Ham til Sogne-Præst for Rand[er]rup Meenighed, i sin Sal. Stif-faders sted, udvalte han i Herrens Navn det sidste, Rciste derpaa til Khavn in Septemb., og i Octob. Maaned sustinerede Examen Theolog: under Doctor Hans Bartholin og Iohan Trelundio — og fick Laudabilem, og efter at hand under Doctor: Ioh: Bartholino havde prædicket, for sin Dimiss, Reiste hand til sin Meenighed i Randerup, opvartede den med Prædicken og Ungdommens Underviisning, indtil Hand med sin Kiære broder Hr. B: Brorsen[,] nu biskop i Aalborg, blev af Hans Høyædle Høyærværdighed Hr. Biskop Thura, indviet den 2den fredag efter Paaske 1723¹⁾ og derpaa introduceret²⁾ af Hænds Far-broder Hr. Peder Brorsen, da Provst og Sognepr. i Ballum, Dom. Lubilate³⁾, da Hand forestillede Meenigheden, den liden stund, de havde at arbeide i med hverandre paa deres Salighed, som blev ogsaa en liden stund, thi da hand havde været der paa 8 aar, og det behagede hans Kongelig Majestæt Høysalig Kong Friderik 4de at selle en Præst meere i Tønder, blev han uformodentlig af hans Excellence, den tid Amtmand i Tønder, Høyvelbaarne Hr. Geheime-Raad Iohan Georg von Holstein, som just da Selv var i Tønder i samme dage, samt af Hr. Consistorial-Raad og Provst Iohan Herman Schrader, med tvende andre Præster præ-senteret paa vall, og af Meenigheden udvalt til Dansk og 3die Præst for benævnte Meenighed, til hvilket Embede, efter indhæntet Kongelig Alternaadigst Confirmation af 3 Octob. 1729, efterat hand havde holt sin afskeeds Prædicken med sine Kiære Tilhørere under megen bevægelse onsdagen post Dom. i Adventus⁴⁾, og blev han introduceret ottende dag derefter i Tønder Meenighed⁵⁾, og da hand ved Herrens Naade i dette vanskelige Æmbede hafde atter paa 8te aar arbeidet, har det allernaadigst

¹⁾ Fejlskrift for 1722.

²⁾ =: indsat.

³⁾ =: 3. søndag efter påske.

⁴⁾ =: efter 1. søndag i advent.

⁵⁾ I perioden fra -til hvilket Embede er sætningbygningen unøjagtig. Der skulle have stået: -til hvilket Embede hand, efter indhæntet Kgl. Allern. Confirmation: af 3 Octob. 1729, efterat hand havde holt sin afskeeds Prædiken . . . , blev introduceret . . . Sikkert afskrivfejl.

behaget hans Kongelig Majestet 1737 den 26 Julj at kalde ham til at succedere¹⁾ sin kiære broder til at være Stift-Provst og Sognepræst til Dom-kirken i Ribe, hvortil hand af Hr. Biskop Ankersen blev introduceret Dom. 13 p. Trinit:²⁾, efter hand havde taget afsked med sin Elskelige Meenighed i Tønder Dom. 11 p. Trinit:³⁾ Det vilde blive for vidtløftigt kun at opregne lidet af de Mange slags kurs og trængseler, som hand nu næsten paa en 20 aar i bemældte 3 Meenigheder efter Guds villie har udstaaet, ja indtil denne stund, den eenes større end den anden, bør dog Gud til ære Erindres, som ikke alleene har styrcket Ham ved saa svage Kræfter at bære saa store byrder, saa utallige lidelsers og fristelsers ovne⁴⁾ at holde ud, men der ved ogsaa saaledes har velsignet hans Arbejde, at hand paa alle 3 steder har seet en deilig frugt af hans Embede. — Endelig da Riber Bispedømme ved Biskop Mag: Mathiæ Anchersens dødelige afgang den 26 feb. 1741 blev vacant, har det allernaadigst behaget Deres Kongelige Majestæt⁵⁾ Kong Christian den 6te af afvigte 5 Maj at kalde ham til det vigtige Biscoppelige Æmbede i Riber Stift.⁶⁾ — og dertil ordineret den 6 Aug: 1741 af B. Hersleb. Blev creeret til Doctor den 18. Octob. 1760 — Endelig efter nogle dages Svaghed døde den 3 Junj 1764 om Morgenen Klocken 5½ Æt: 70:⁷⁾

var gift først med Catharina Steenbek Clausen d. der
værede i 19 aar.

anden gang med Johanna Christian[e] Biese: d: der
overlevede ham.⁸⁾

1) a: efterfulge.

2) a: 13. søndag efter trinitatis.

3) a: 11. søndag efter trinitatis.

4) Es. 48, 10; Str. 2, 5, hvor der tales om prøvelse i »Eiendigheds el. Fornedrelsens Ovne«.

5) »Deres Majestæt« kunne i datiden bruges = »Hans Majestæt«. Således uden tvivl her, Se Kirkehist. Saml. I, s. 202; jfr. 5. Bæk. I, s. 418; 430.

6) Ved det efterfølgende er skriften lidt anderledes. Også bruddet i ordfølgingen viser, at det er senere tilløjet. Selve Brorsons vita slutter altså med ordene »i Riber Stift«.

7) a: i en alder af 70 år.

8) Efter begge hustruers navn er der ladet plads åben, formodentlig til dato for ægtekabets indgåelse og måske til noget mere.

GUDS KIRCKES
IUBEL^z FRYD OG HØYTID
JUBELPRÆDIKEN VED
DEN OLDENBORGSKE KONGESTAMMES 300 ÅRS FÆST
1749